

Araştırma Makalesi (Research Article)

Murat BOYACI ^{1*}

Gölgün Bahar ÖZTEKİN ²

Lamiya QULİYEVA ³

¹ Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100, Bornova, İzmir, Türkiye

² Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, 35100, Bornova, İzmir, Türkiye

³ Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi, Bitki Koruma Bölümü, AZ2000, Gence, Azerbaycan

*Sorumlu yazar (Corresponding author):

murat.boyaci@ege.edu.tr

Anahtar sözcükler: Çift diploma programı, tarım eğitimi, Azerbaycan ve Türkiye, Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Keywords: Double degree program, agricultural education, Azerbaijan and Turkey, Azerbaijan State Agricultural University, Ege University Faculty of Agriculture

Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2025, 62 (2):269-284

<https://doi.org/10.20289/zfdergi.1491946>

Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çift Diploma Programı öğrencilerinin programı ve eğitimi değerlendirmeleri

Evaluations of the program and education of Double Diploma Program students of Azerbaijan State Agricultural University and Ege University Faculty of Agriculture

Received (Alınış): 29.05.2024

Accepted (Kabul Tarihi): 31.12.2024

ÖZ

Amaç: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF) (Türkiye) ile Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi (ADAU) (Azerbaycan) arasında 2021 yılında çift diploma programı başlatılmıştır. Bu çalışmada çift diploma programının genel bir değerlendirmesi hedeflenmiştir.

Materyal ve Yöntem: ADAU'nun çift diploma programındaki öğrencilerin tamamı (312 öğrenci) kapsama alınmıştır. Öğrencilerin %76.3'ü (238 kişi) anket formunu doldurmuştur. Anket çalışmaları Ekim-Kasım 2023 döneminde Gence'de (Azerbaycan) yürütülmüştür. Verilerin analizinde Ki Kare, Kruskal Wallis, Lojistik regresyon ve faktör analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma Bulguları: Öğrenciler eğitimin daha iyi olması, çift diploma programının varlığı, uluslararası fırsatlar, Türkiye'ye gidebilmek, tarımı geleceğin mesleği olarak görmeleri gibi nedenlerle ADAU'yu tercih etmiştir. Yüksek lisans yapmayı düşünen öğrencilerin %52.6'sı Türkiye'de eğitim almak istemektedir.

Sonuç: Öğrenciler aldıkları eğitimden genelde memnundurlar. Laboratuvar ve uygulama çalışmalarının artırılması, seçmeli ders sayılarının, sosyal-kültürel ve sportif etkinlikler ile kişisel gelişim programlarının artırılması öğrencilerin ADAU'dan beklentileri arasındadır.

ABSTRACT

Objective: The double degree program has launched between Aegean University Faculty of Agriculture (EÜZF) (Turkey) and Azerbaijan State Agricultural University (ADAU) (Azerbaijan) in 2021. This research aims to provide a general evaluation of the double degree program.

Material and Methods: All students in ADAU's dual degree program (312 students) were included. 76.3% of the students (238 people) completed the questionnaire. The survey was conducted in Ganja (Azerbaijan) between October and November 2023. Chi-square, Kruskal Wallis, logistic regression, and factor analysis methods were used to analyze the data.

Results: Students have preferred ADAU for reasons such as better education, the existence of a double degree program, international opportunities, the ability to go to Türkiye, seeing agriculture as the profession of the future. 52.6% of students considering a master's degree are desiring to study in Türkiye.

Conclusion: Students are generally satisfied with the education they receive. Increasing laboratory and practical studies, increasing the number of elective courses, social-cultural, sports activities, and personal development programs are among the expectations of students from ADAU.

GİRİŞ

Küreselleşme eğilimleri tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim ve iş piyasalarında da uluslararası entegrasyonu teşvik etmektedir. Öğrencilerin yerel iş piyasaları ile sınırlı kalmayıp, küresel vizyon ve beceri sahibi olmaları yüksek eğitim kurumlarının öncelikli hedefleri arasındadır. Üniversitelerde araştırma projeleri, kongre, sempozyum, kurs etkinlikleri gerçekleştirme, akredite olma, öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliği gibi uluslararası iş birlikleri yanında ders programlarının uyumlandırılması ve diplomaların uluslararası geçerliliği gibi konular son yıllarda yaygınlaşmakta ve üniversitelere prestij katmaktadır. Dünyada 2022-23 eğitim döneminde uluslararası öğrenci pazarı 200 milyar \$, uluslararası öğrenci sayısı 6.4 milyon olup, öğrencilerin %32'si (ABD 1 milyon; İngiltere 551.000; Avustralya 458.000 öğrenci) üç ülkededir. ABD 40 milyar dolar, İngiltere 53 milyar dolar gelir elde etmektedir. AB ülkelerinde 1.5 milyon öğrencinin 370.000'ni Almanya'dadır (OECD, 2023; Statista, 2022). Orta Asya'daki uluslararası öğrencilerin sadece %1'inin eğitim aldığı Türkiye'de 198 ülkeden 325.000 öğrenci bulunmaktadır. Dünyadaki uluslararası öğrencilerin %2,9'u Türkiye'dedir ve tahmini 3 milyar \$'lık gelir sağlamaktadır (Kabirova, 2023; YÖK, 2017). Ekonomik beklentiler yanında sosyo-kültürel ve hatta siyasi yakınlaşmalar için de gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler gelişmekte olan ülkelerde şubeler ve ortak programlarla bağlantılarını artırmaktadır. İş birlikleri parlak beyinlerin gelişmiş ülkelere çekilmesinde de etkilidir. ABD, İngiltere gibi gelişmiş ülkeler uluslararasılaşma ile üniversitelerine finansman yaratırlarken, öğrenci proje, tez, ödev vb. çalışmalar sonucu diğer ülkelerin sosyal-kültürel ve ekonomik yapılarıyla ilgili stratejik bilgiler de derlemektedirler. Bu nedenle ülkelerin bölgesel güç olmasına üniversitelerin önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çift diploma programı ülkeler arasında öğrenci hareketliliği yaratan bir derece programıdır. Öğrenciler bu program ile süreleri üniversite ve bölüme göre değişmekle beraber, eğilimlerinin birkaç dönemine kendi üniversiteleri dışında anlaşmalı üniversitelerde devam etmektedirler. Öğrenciler, program ortağı iki üniversitede akademik eğitim almakla beraber hayatlarını başka bir ülkede geçirerek sosyal ve kültürel deneyimler de kazanmaktadır. Programı tamamlayanlara iki ülkenin üniversite diplomaları verilerek iş fırsatları çeşitlenmektedir.

"İki devlet tek millet" mottosu ile hareket eden Türkiye ve Azerbaycan ekonomik, sosyolojik, teknolojik ve siyasal açılardan yakınlaşırken, eğitimdeki iş birlikleri yakınlaşmayı sürdürülebilir kılmaktadır. Türkiye'de ilk örnek olan çift diploma programı Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF) (İzmir, Türkiye) ile Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi (ADAU) (Gence, Azerbaycan) arasında 2019 yılında imzalanan anlaşma sonucu Bitki Koruma, Tarla Bitkileri, Tarım Ekonomisi ve Tarım Makineleri bölümlerinde 2021 yılında başlatılmıştır. Çift diploma programı ile Ege Üniversitesi Ziraat, Fen ve Gıda Fakülteleri ile Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü öğretim üyeleri Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi'nde dersler ve konferanslar vererek bilgi ve deneyimlerini öğrencilere ve meslektaşlarına aktarmaktadırlar. Bu paylaşımların yanında ortak proje çalışmalarının yürütülmesi ve uzun dönemde Azerbaycan tarım akademisinde AR-GE kültürünün gelişmesine de katkı yapması arzulanmaktadır. Ayrıca, benzer programlar hazırlamayı planlayanlara yol göstermesi açısından da önemli görülmektedir.

Bu çalışmada Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF) ile Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi (ADAU) arasında imzalanan çift diploma programının başlıca yararlanıcıları olan öğrencilerin bazı kişisel özellikleri, ADAU'daki eğitime, olanaklara bakışları ve memnuniyet düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın verileri ADAU çift diploma programına kayıtlı öğrencilerden Gence'de yapılan anket çalışmaları yardımıyla toplanmıştır. Bu araştırmanın akademik yaşama, öğrencilerin donanımlarının geliştirilmesine ve çift diploma programına rehberlik etmesi arzulanmaktadır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (EÜZF) (İzmir, Türkiye) ile Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi (ADAU) (Gence, Azerbaycan) arasında 2021'de başlatılan çift diploma programında yer alan dört bölümün (Bitki Koruma, Tarla Bitkileri, Tarım Ekonomisi ve Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği)

öğrencileriyle Ekim-Kasım 2023 döneminde Gence'de (Azerbaycan) yüz yüze anket yapılmıştır. Araştırma çift diploma programındaki tüm öğrencileri kapsamıştır. Protokol gereği eğitimlerine EÜZF'de devam etmekte olan Tarla Bitkileri (30 öğrenci), Tarım Ekonomisi (7) ve Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği (3) bölümlerinden toplam 40 Azerbaycanlı öğrenci de kapsama alınmış ancak, çalışma raporu yazılırken doldurulup, teslim edilen anket olmadığı için analizlere alınamamıştır. Sonuç olarak Kasım 2023 itibarıyla ADAU'da çift diploma programına devam etmekte olan 312 öğrencinin 238'i (öğrencilerin %76.3'ü) anket formunu doldurmuştur. Ankete katılan öğrencilerin dağılımları; bölümlere göre Bitki Koruma %17.6, Tarla Bitkileri %32.8, Tarım Ekonomisi %18.5 ve Tarım Makineleri %31.1 iken; sınıflara göre 1. sınıf %44.1, 2.sınıf %28.2 ve 3. sınıf %27.7 şeklindedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Bölüm ve sınıflara göre ankete katılan öğrenci sayıları ve payları (%)

Table 1. The number of students and their percentages participating in the survey by departments and classes

Sınıf	Bölümler	Bitki Koruma	Tarla Bitkileri	Tarım Ekonomisi	Tarım Makinaları	Toplam
1.Sınıf	Öğrenci sayısı	29	30	24	29	112
	Ankete katılan sayısı	25	29	22	29	105
	Katılım oranı (%)	86.2	96.7	91.7	100.0	93.8
2.Sınıf	Öğrenci sayısı	9	31	15	30	85
	Ankete katılan sayısı	9	23	14	21	67
	Katılım oranı (%)	100.0	74.2	93.3	70.0	78.8
3.Sınıf	Öğrenci sayısı	8	30	8	29	75
	Ankete katılan sayısı	8	26	8	24	66
	Katılım oranı (%)	100.0	86.7	100.0	82.8	88.0
4.Sınıf	Öğrenci sayısı	0	30	7	3	40
	Ankete katılan sayısı	0	0	0	0	0
	Katılım oranı (%)	0	0	0	0	0
Toplam	Öğrenci sayısı	46	121	54	91	312
	Ankete katılan sayısı	42	78	44	74	238
	Katılım oranı (%)	91.3	64.5	94.4	81.3	76.3
Genel olarak bölümlere ve sınıflara göre çalışmaya katılanlar						
Bölüm	Bitki Koruma	Tarla Bitkileri	Tarım Ekonomi	Tarım Makinaları	Toplam	
Sayı	42	78	44	74	238	
Payı (%)	17.6	32.8	18.5	31.1	100	
Sınıf	Birinci	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	Toplam	
Sayı	105	67	66	0	238	
Payı(%)	44.1	28.2	27.7	0	100	

Anket soruları ile öğrencilerin yaş, cinsiyet, ailesinin yaşadığı il, çiftçilik deneyimi, ikamet ettiği yer, burs alma ve herhangi bir işte ücretli çalışma durumları, aylık toplam (harçlık, burs, işte çalışıyorsa aldığı ücret dâhil) geliri, bildiği yabancı dil ve düzeyi gibi konular sorgulanmıştır. Basılı ve/veya dijital gazete ve kitap okuma eğilimi, mezuniyet sonrası nerede çalışacağı ve yüksek lisans yapma istekleri incelenmiştir. Öğrencilerin zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla, günlük faaliyetlere ayırdıkları süreler saat olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin derslerin içerikleri ve işleniş ile ilgili düşünceleri derlenmiştir. Derslerin iş yaşamına ve ülke tarımına uygunluğu, ders materyallerinin, laboratuvar vb. olanakların yeterliliği ve ders süreleri konusunda düşünceleri belirlenmiştir. Muallimlerin (hocaların) davranışları ile öğrencilere örnek olmaları, ders anlatma şekilleri, yeni teknoloji ve metotları kullanma durumları, öğrencilerle iletişimleri gibi konular saptanmıştır. Öğrencilerin ADAU'dan memnuniyetleri ve arkadaşlarına ADAU'yu önerme eğilimleri sorgulanmıştır.

Veriler ilk etapta yüzde ve ortalamalarla yorumlanmış, sonrasında da bölümler ve sınıflar arası karşılaştırmalar yapılmış, bölümler ve sınıflar arasında farklılık veya anlamlı ilişkilerin olup olmadığı Kruskal Wallis ve Ki Kare testleri yardımıyla belirlenmiştir. Analiz sonuçları anlamlı veya farklı çıkarlar

çizelge halinde sunulmuştur. Faktör analizine göre ders içerik ve işleniş ile ilgili ifadeler iki faktör grubunda toplanırken, muallimlerle/hocalarla ilgili ifadeler tek faktör grubunda toplanmıştır.

Öğrencilerin ADAU'yu tercihinde ve ADAU'da eğitim almaktan memnuniyetlerinde etkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır. ADAU'yu tercihte bağımlı değişken fakülteyi isteyerek ve istemeyerek seçme şeklinde gruptan oluşmuştur. Tarımı sevmeye, yurtdışına ve Türkiye'ye gidebilme fırsatları, daha iyi eğitim verilmesi, üniversiteye giriş puanı, fakültenin eve yakınlığı modelde bağımsız değişkenleri oluşturmuştur. Öğrencilerin ADAU'da eğitim almaktan memnuniyet düzeyleri bağımlı değişken olup, düşük ve yüksek memnuniyet düzeyi olarak iki gruba ayrılmıştır. Modelin bağımsız değişkenlerini ise ADAU'yu tercih etme şekli, muallim becerileri, ders içerik ve olanaklarının yeterliliği ile ders işleniş şekli bağımsız değişkenleri oluşturmuştur. Çalışmanın istatistik analizlerinde IBM SPSS v25 programı kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Öğrencilerin Bazı Kişisel Özellikleri

Ankete katılan öğrencilerin %33.5'i kadın olup, yaş ortalaması 18.4'tür. Öğrencilerin %72.3'ü Gence dışındaki illerden gelmiştir. Öğrenci ve ailelerinin %48.5'i tarım deneyimine sahiptir. Öğrencilerin %79.5'i ADAU'yu isteyerek tercih etmiş ve %70.1'i öğrenim bursu almaktadır. Öğrencilerin %17,3'ü tam veya yarı zamanlı olarak ücretli çalışmakta, %35.5'i aileleriyle, %33.3'ü arkadaşlarıyla evde, %20.9'u yurtdışında, %5.6'sı tek başına evde ve %4.7'si de akraba vb. gibi diğer yerlerde kalmaktadır. Öğrencilerin %74.7'si İngilizce, %12.2'si Rusça, %0.9'u Almanca, %0.9'u Fransızca ve %11.4'ü de diğer dilleri, bir kısmı da ikinci dil olarak Rusçayı bilmektedir. Genelde yabancı dil seviyelerinin yeterli olmadığı söylenebilir. Burs, ailelerinden aldıkları harçlık, çalışanların ücretleri de dikkate alındığında öğrencilerin ortalama aylık gelirleri 223.9 Manat (yaklaşık 132 \$) civarındadır. Son bir yılda ders kitapları dışında öğrencilerin okudukları basılı ve/veya dijital kitap sayısı ortalama 5.2 adettir. Öğrencilerin basılı veya dijital günlük gazeteleri okuma eğilimleri düşüktür. Mezuniyet sonrası kendi işini kurma isteği yüksektir. Yurtdışında veya tarım sektöründe çalışma eğilimleri bunu izlemektedir. Öğrencilerin ADAU'da yüksek lisans yapma isteği düşüktür (Çizelge 2).

Çizelge 2. Öğrencilerin bazı kişisel özellikleri ve ortalaması

Table 2. The average of certain personal characteristics among students

Özellikler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	233	18.4	1.328
Toplam aylık gelir/harçlık (Manat)	221	223.9	122.12
Yabancı dil düzeyi*	236	2.8	0.834
Son bir yılda basılı ve/veya dijital okunan kitap sayısı	215	5.2	5.417
Günlük gazete (dijital/basılı) okuma durumu**	235	2.0	0.987
Kendi işini kurma isteği**	233	4.0	1.094
Yurtdışında çalışma isteği**	231	3.7	1.173
Tarım sektöründe çalışma isteği**	232	3.6	1.128
ADAU'da yüksek lisans yapma isteği**	235	2.9	1.377

*Beşli Likert ölçeği: 1:çok zayıf 2: zayıf 3: orta 4: iyi 5: çok iyi

** Beşli Likert ölçeği: 1:hiç, 2: nadir, 3: belki, 4: olabilir, 5: kesinlikle

Öğrenciler akademik olarak gelişmek, başka kültürleri tanımak ve bu kültürleri deneyimlemek için yurtdışında lisansüstü eğitim yapmayı istemektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bölümlerdeki sayıları %1 seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kadın öğrencilerin oranı sırasıyla Bitki Koruma ve Tarım Ekonomisi bölümlerinde, erkek öğrencilerin oranı ise Tarım Makinaları ve Tarla Bitkileri bölümlerinde yüksektir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Öğrencilerin bazı kişisel özelliklerinin bölümlere göre karşılaştırılması (Ki Kare Testi)

Table 3. Comparison of some personal characteristics of students by departments (Chi-Square Test)

	Bitki Koruma		Tarla Bitkileri		Tarım Ekonomisi		Tarım Makinaları		Genel		Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)			
Cinsiyet													
Kadın	31	75.6	13	16.7	21	48.8	14	18.9	79	33.5	54.179***	3	0
Erkek	10	24.4	65	83.3	22	51.2	60	81.1	157	66.5			
Ailenin yaşadığı il													
Gence	11	26.2	20	26.0	20	45.5	14	19.4	65	27.7	9.547**	3	0.02
Başka il	31	73.8	57	74.0	24	54.5	58	80.6	170	72.3			
Öğrenci veya ailesinin tarım deneyimi													
Yok	27	65.9	28	36.4	21	47.7	44	62.0	120	51.5	13.813***	3	0
Deneyimli	14	34.1	49	63.6	23	52.3	27	38.0	113	48.5			
Burs alma durumu													
Almıyor	6	14.3	17	22.7	29	67.4	18	24.3	70	29.9	36.759***	3	0
Alıyor	36	85.7	58	77.3	14	32.6	56	75.7	164	70.1			
İşte ücretli çalışma durumu													
Çalışmıyor	40	95.2	61	79.2	38	86.4	57	77	196	82.7	7.344*	3	0.06
Çalışıyor	2	4.8	16	20.8	6	13.6	17	23.0	41	17.3			
ADAU'yu isteyerek tercih etme													
İstemeyerek	10	23.8	10	13.7	9	20.5	18	25.7	47	20.5	3.519	3	0.318
İsteyerek	32	76.2	63	86.3	35	79.5	52	74.3	182	79.5			

Önem düzeyi: *** $\alpha < 0,01$; ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Ailesi, Gence dışında yaşayanların oranı bölümlere göre anlamlıdır. Tarım Makineleri, Tarla Bitkileri ve Bitki Koruma bölümlerinde öğrencilerin %70'inden fazlasının ailesi Gence dışında ikamet etmektedir. Bu oran, %54.4 ile Tarım Ekonomisi bölümünde en düşük olurken %80.4 ile Tarım Makinaları bölümünde en yüksek olmuştur (Çizelge 3). Öğrenci ve ailesinin tarım deneyimleri bölümlere göre anlamlı çıkmıştır. Tarla Bitkileri ve Tarım Ekonomi bölümlerindeki öğrencilerin ailelerinden çiftçilik yapanların oranı diğer bölümlerden yüksektir. Öğrenim bursu alma durumu bölümlere göre anlamlıdır. Tarım Ekonomisi bölümünde öğrencilerin burs alma eğilimleri düşükken Bitki Koruma bölümünde en yüksektir. Herhangi bir işte ücretli çalışma eğilimi bölümlere göre anlamlı olup, Tarım Makineleri ve Tarla Bitkileri bölümündeki öğrencilerde ücretli çalışma oranı diğer bölümlere göre yüksektir. Öğrencilerin ADAU'yu isteyerek tercih etme eğilimleri ise bölümlere göre anlamlı değildir (Çizelge 3).

Öğrenciler; eğitimin daha iyi olması, çift diploma programının varlığı, yurtdışı ve uluslararası fırsatlar, Türkiye'ye gidebilme, tarımı geleceğin mesleği olarak görme, tarımı sevmeye, puanının bu bölüme yetmesi, evine yakın olması, aile ve arkadaşlarının önerileri gibi nedenlerle ADAU'yu tercih etmişlerdir. Birden fazla neden belirtenler olduğu için cevap sayısı ankete katılan öğrenci (238 kişi) sayısından fazladır (Çizelge 4).

Öğrencilerin ADAU'yu tercih etmelerinde etkili faktörler lojistik regresyon analizi ile belirlenmiştir. Modelde bağımlı değişken fakülteyi isteyerek ve istemeyerek seçenler olarak gruptan oluşmuştur. Tarımı sevmeye, yurtdışına ve Türkiye'ye gidebilme fırsatları, eğitimin iyi olması, üniversiteye giriş puanı, fakültenin eve yakınlığı bağımsız değişkenleri oluşturmuştur. Tarımı sevmeye, yurtdışına ve Türkiye'ye gidebilme fırsatları, eğitimin iyi olması isteği ADAU'yu tercih etme isteğini artırmıştır. Üniversiteye giriş puanının düşüklüğü ADAU istemeyerek de olsa tercih etmelerine yol açmıştır. Ailesinin Gence'de olması veya evinin üniversiteye yakınlığı ADAU'yu tercih etmede anlamlı etki yaratmamıştır (Çizelge 5).

Öğrenciler daha iyi eğitim almak, başka kültürleri tanımak ve yaşamak için yurtdışında lisansüstü eğitim almayı arzulamaktadır. Tercih edilen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Öğrencilerin %52.6'sı Türkiye'de, %23'ü Almanya'da, %6.1'i Azerbaycan'da, %5.6'sı Amerika Birleşik Devletleri'nde, %4.1'i Polonya'da ve %8.5'u diğer ülkelerde yüksek lisans yapmak istemektedir.

Çizelge 4. Öğrencilerin ADAU'yu tercih etme nedenleri dağılımı (sayı ve pay)**Table 4.** The distribution (number and percentage) of reasons for students choosing ADAU

ADAU'yu tercih nedeni	Sayı	Yüzde (%)
Eğitimin diğer üniversitelere göre daha iyi olması	97	20.0
Çift diploma programı olması	90	18.6
Yurtdışı ve uluslararası fırsatlar sunması	75	15.5
Türkiye'ye gidebilme fırsatı	69	14.2
Geleceğin mesleği olması ve iyi iş imkânları sağlaması	58	12.0
Tarımı sevmesi	36	7.4
Puanının ADAU'ya/bu bölüme yetmesi	26	5.4
Evine yakın olması	23	4.7
Aile ve arkadaş önerileri	11	2.3
Toplam	485	100.0

Çizelge 5. Öğrencilerin ADAU'yu tercih etmelerinde etkili faktörler (Lojistik Regresyon Analizi)**Table 5.** The influential factors in students choosing ADAU (Logistic Regression Analysis)

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Constant	1.193	0.151	62.292	1	0	3.298
Faktörler	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Constant	0.201	0.293	0.47	1	0.49	1.2
Tarımı sevme	2.877	1.079	7.11	1	0.01	17.8
Yurt dışı fırsatlar	1.924	0.509	14.30	1	0.00	6.9
Türkiye'ye gidebilme	1.271	0.457	7.73	1	0.01	3.6
Eğitimin iyi olması	0.945	0.403	5.48	1	0.02	2.6
Puanın ADAU'ya yetmesi	-2.158	0.551	15.35	1	0.00	0.2
Eve yakın olması	0.793	0.677	1.37	1	0.24	2.2
-2 Loglikelihood	Cox&Snell R Square	Nagelkerke R Square	Hosmerand Lemeshow Test	Chi-square	df	Sig.
197.406	0.244	0.368		6.26	7	0.51

Öğrencilerin Günlük Faaliyetleri ve Ayırdıkları Zaman

Günlük faaliyetleri içinde uykuya ortalama 6.7 saat ayıran öğrencilerin üniversitedeki ders ve laboratuvar çalışmalarına 3.3 saat; internet ve sosyal medyaya 3 saat; ödevler için evde/yurtta 2.3 saat; kurs, konferans gibi kişisel gelişim çabalarına 1.4 saat; eğlenceye 1.4 saat zaman ayırdıkları anlaşılmıştır. Ücretli çalışan öğrenciler günde ayrıca 1.2 saatlerini işte geçirmektedir. Kitap okumaya ayrılan zaman günde ortalama 1.1 saattir. Aynı şekilde kafeterya/kantin gibi mekânlarda geçirilen zaman da ortalama 1.1 saattir. Öğrenciler üniversite ile ikamet ettikleri yer arasında ulaşım 0.9 saat (54 dakika) harcamaktadır. Günde kütüphanede 0.8 saat (48 dakika) ve TV izlemeye de 24 dakika ayırmaktadırlar. Öğrenciler spor, hobi vb. faaliyetlere 42 dakika harcamaktadır (Çizelge 6).

Bölümlere göre öğrencilerin bazı günlük faaliyetlere ayırdıkları süre farklıdır. Üniversitede dersler ve laboratuvar çalışmaları için Bitki Koruma bölümünde, üniversite dışında evde veya yurttta ödevler/projeler için Bitki Koruma ve Tarım Ekonomisi bölümlerinde, kütüphanede geçirilen zaman Bitki Koruma bölümünde diğer bölümlerden daha fazladır. Kişisel gelişim için harcanan zaman (kurslar, konferanslar vb.) Bitki Koruma ve Tarım Ekonomisi bölümlerinde yüksekken; ders dışı kitap (basılı/dijital) vb. okumak için harcanan zaman Bitki Koruma ve Tarım Makineleri bölümlerinde, internette geçirilen zaman (telefon, bilgisayar, sosyal medya dâhil) Tarla Bitkileri bölümünde fazladır. İşte çalışanların, günlük mesai saati Tarım Makineleri bölümünde yüksektir (Çizelge 7).

Çizelge 6. Öğrencilerin günlük faaliyetleri ve saat olarak ayırdıkları ortalama süre (saat)

Table 6. Students' daily activities and the average time allocated in hours

Günlük faaliyetlere ayırdıkları süre (saat)	Sayı	Ortalama Saat	Standart Sapma
Uyku	238	6.7	1.88
Üniversitede dersler ve laboratuvar çalışmaları	238	3.3	1.93
İnternette geçirilen zaman (cep telefonu, bilgisayar, sosyal medya)	238	3.0	2.18
Üniversite dışında evde veya yurttta ödevler/projeler	238	2.3	1.31
Kişisel gelişim (kurslar, konferanslar vb.)	238	1.4	1.31
Eğlence, sinema, tiyatro vb. aktiviteler	238	1.2	1.14
Çalışanların işte geçirdikleri süre	238	1.2	2.36
Dersler dışındaki kitap (basılı/dijital) vb. okumak	238	1.1	1.25
Kafeteryada (sohbet etmek vb. amaçla) zaman geçirmek	238	1.1	0.91
Üniversite ev/yurt vb. ulaşım süresi	238	0.9	1.10
Kütüphanede geçirilen süre	238	0.8	0.93
TV izleme süresi	238	0.4	0.78
Diğer aktiviteler (spor, hobi vb.)	238	0.7	1.31
Toplam	238	24.0	1.29

Çizelge 7. Bölümlere göre günlük faaliyet sürelerinin karşılaştırılması (Kruskal Wallis Testi)

Table 7. Comparison of daily activity durations by departments (Kruskal-Wallis Test)

Faaliyetler	Bölüm	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Üniversitede dersler ve laboratuvar çalışmaları	Bitki Koruma	42	153.2	13.195***	3	0.00
	Tarla Bitkileri	78	107.5			
	Tarım Ekonomisi	44	119.9			
	Tarım Makineleri	74	112.6			
	Genel	238				
Üniversite dışında evde veya yurttta ödevler/projeler	Bitki Koruma	42	142.9	14.479***	3	0.00
	Tarla Bitkileri	78	123.5			
	Tarım Ekonomisi	44	129.1			
	Tarım Makineleri	74	96.2			
	Genel	238				
Kütüphanede geçirilen zaman	Bitki Koruma	42	145.1	9.778**	3	0.02
	Tarla Bitkileri	78	105.2			
	Tarım Ekonomisi	44	119.4			
	Tarım Makineleri	74	120.1			
	Genel	238				
Kişisel gelişim için zaman (kurslar, konferanslar vb.)	Bitki Koruma	42	138.2	8.103**	3	0.04
	Tarla Bitkileri	78	112.1			
	Tarım Ekonomisi	44	134.1			
	Tarım Makineleri	74	108.1			
	Genel	238				
Dersler dışındaki kitap (basılı/dijital) vb. okumak	Bitki Koruma	42	146.0	8.913**	3	0.03
	Tarla Bitkileri	78	112.5			
	Tarım Ekonomisi	44	105.8			
	Tarım Makineleri	74	119.9			
	Genel	238				
İnternette geçirilen zaman (telefon, bilgisayar, sosyal medya dâhil)	Bitki Koruma	42	99.9	7.61*	3	0.05
	Tarla Bitkileri	78	132.8			
	Tarım Ekonomisi	44	108.6			
	Tarım Makineleri	74	123.0			
	Genel	238				
İşte çalışanların, günlük çalışma (mesai) saati	Bitki Koruma	42	98.8	7.141*	3	0.06
	Tarla Bitkileri	78	122.9			
	Tarım Ekonomisi	44	124.8			
	Tarım Makineleri	74	124.4			
	Genel	238				

Önem düzeyi: *** $\alpha < 0,01$; ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Birinci sınıftaki öğrenciler daha fazla uyumakta; ikinci sınıftaki öğrenciler evde veya yurttan ödevler/projeler için daha çok zaman harcamaktadır. Birinci sınıf öğrencileri kütüphanede daha çok zaman geçirmekte ve kişisel gelişime (kurslar, konferanslar vb.) daha fazla zaman harcamaktadırlar. Üçüncü sınıftaki öğrenciler ise diğerlerine göre daha fazla TV izlemektedir (Çizelge 8). Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe akademik ve kişisel gelişmeye ayırdıkları zamanın azalması düşündürücüdür.

Çizelge 8. Sınıflara göre günlük faaliyet sürelerinin karşılaştırılması (Kruskal Wallis Testi)

Table 8. Comparison of daily activity durations by grades (Kruskal-Wallis Test)

Faaliyetler	Sınıf	Sayı	Sıra ortalaması	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Günde kaç saat uyduğu	Birinci	105	125.2	4.875*	2	0.08
	İkinci	67	126.2			
	Üçüncü	66	103.6			
	Genel	238				
Evde veya yurttan ödevler/ projeler için ne kadar zaman harcadığı (saat)	Birinci	105	130.3	4.68*	2	0.09
	İkinci	67	111.5			
	Üçüncü	66	110.3			
	Genel	238				
Kütüphanede geçirilen zaman	Birinci	105	134.2	9.445**	2	0.01
	İkinci	67	110.2			
	Üçüncü	66	105.3			
	Genel	238				
Kişisel gelişim için (kurslar, konferanslar vb.) harcanan zaman	Birinci	105	107.3	6.116**	2	0.04
	İkinci	67	126.8			
	Üçüncü	66	131.5			
	Genel	238				
Günde kaç saat TV izlendiği	Birinci	105	133.5	13.528***	2	0
	İkinci	67	108.2			
	Üçüncü	66	108.7			
	Genel	238				

Önem düzeyi: *** $\alpha < 0,01$; ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Öğrencilerin Akademik Çevreleri ile Etkileşimleri

Öğrencilerin çevreleriyle iletişim alışkanlıkları sosyal öğrenme olan inovasyon süreci (Boyacı, 2018) için kazanılması gereken önemli bir beceridir. Öğrencilerin üniversitedeki etkileşimleri orta düzeydedir. Çoğunlukla öğrenciler ödevler ve çalışmalara katılma eğilimi ile akademik ve sosyal konularda arkadaş çevreleriyle konuşup-tartışmaya isteklidirler. Öğrenciler bölümlerde ve üniversitede kişisel gelişimle ilgili etkinliklerin yeterli olmadığını dile getirmişlerdir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Öğrencilerin akademik yaşamda çevreleri ile etkileşimleri

Table 9. Interaction of students with their environment in academic life

Çevreleri ile etkileşimleri*	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Bölümdeki ödevlere/çalışmalara katılmaya istekliyim	235	3.9	0.909
Üniversitemizdeki bilimsel toplantı ve etkinlikler yeterlidir	233	3.5	1.189
Arkadaşlarımla bilimsel konularda konuşurum/tartışırım	236	3.4	1.015
Üniversitemizdeki sosyal ve kültürel etkinlikler yeterlidir	234	3.4	1.249
Arkadaşlarımla sosyal kültürel konularda konuşurum/tartışırım	235	3.3	1.061
Üniversitemizdeki sportif etkinlikler yeterlidir	234	3.2	1.239
Arkadaşlarımla güncel/siyasi konularda konuşurum/tartışırım	234	3.1	1.160
Üniversitemizde kişisel gelişim etkinlikleri yeterlidir	231	3.1	1.180
Bölümde kişisel gelişim toplantıları ve etkinlikleri yeterlidir	233	3.0	1.178

* Beşli Likert ölçeği: 1:hiç, 2: nadir, 3: kısmen, 4: genellikle, 5: daima

Ders İçerikleri ve İşlenişi ile İlgili Düşünceler

Öğrenciler derslerde kullanılan Türkçeyi anlaşılır, ders sürelerini yeterli, ders amaç ve içeriklerinin net tanımlandığını düşünmektedir. Kullanılan teknik/akademik dili anlaşılır, derslerin içeriklerini ve işleniş şeklini tatmin edici, sınav ve değerlendirmelerinde objektif olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca, derslerde uygulamalara yer verildiği, derslerin ülke tarımsal yapısına ve tarım sektörüne uyumlu olduğunu düşünmektedirler. Ders materyallerini genel olarak yeterli bulmaktadırlar. Bununla birlikte öğrenciler laboratuvar ve uygulama çalışmalarını, ekip becerilerinin geliştirilmesini, derslerin ilgi çekiciliğini, iş yaşamına uygunluğunun arttırmasını, kısaltılmasını istemektedirler. Öğrenciler laboratuvar olanaklarını kısmen yeterli bulurken, derslerin pek kolay olmadığını düşünmektedir. Öğrenciler özellikle ders sürelerinin (80 dakikanın) uzun ve uygulamaların yetersiz olduğunu söylemişlerdir (Çizelge 10). Bitki Koruma bölümündeki öğrenciler derslerin iş yaşamına uygun olduğunu, sınav ve değerlendirmelerin objektif yapıldığını daha fazla düşünmektedirler (Çizelge 11).

Çizelge 10. Öğrencilerin ders içerikleri ve işleniş ile ilgili düşünceleri

Table 10. Students' thoughts on course content and delivery

Dersler içerikleri ve işlenişleri ile ilgili düşünceler*	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Derslerde kullanılan Türkçe anlaşılır	235	4.5	0.792
Derslere ayrılan zaman yeterlidir	231	4.3	0.993
Derslerin amaçları ve içerikleri net tanımlanmıştır	235	4.2	0.929
Derslerde kullanılan teknik/akademik dil anlaşılır	235	4.2	0.908
Derslerin içerikleri tatmin edicidir	233	4.1	0.855
Derslerin işleniş şekli tatmin edicidir	234	4.1	0.981
Sınavlar ve değerlendirmeler objektif yapılır	233	4.1	0.934
Derslerde uygulamalara yer verilmektedir	232	4.0	1.040
Ders içerikleri ülkenin tarımsal yapısı ile uyumludur	234	4.0	1.017
Ders içerikleri ülkenin tarım sektörüne uyumludur	233	4.0	0.940
Ders materyalleri yeterlidir	233	4.0	0.951
Derslerde laboratuvar ve uygulama çalışmaları yeterlidir	235	3.8	1.206
Üniversitede ekip olma (ortak iş yapma) becerimiz gelişir	231	3.7	1.079
Dersler ilgi çekicidir	233	3.7	1.063
Dersler iş yaşamına uygundur	235	3.6	1.158
Ders sürelerinin 80 dakika olması uygundur	233	3.5	1.463
Üniversitemizde laboratuvar olanakları yeterlidir	235	3.5	1.199
Dersler kolaydır	234	2.9	1.228

* Beşli Likert ölçeği: 1:hiç, 2: nadir, 3: kısmen, 4: genellikle, 5: daima

Çizelge 11. Bölümlere göre eğitim içerikleri ve işleniş ile ilgili düşünceleri (Kruskal Wallis Testi)

Table 11. Comparison of thoughts on educational content and delivery by departments (Kruskal-Wallis Test)

İçerik ve işleniş	Bölüm	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Dersler iş yaşamına uygundur	Bitki Koruma	41	139.8	6.276*	3	0.09
	Tarla Bitkileri	77	114.5			
	Tarım Ekonomisi	44	105.8			
	Tarım Makineleri	73	116.8			
	Genel	235				
Sınavlar ve değerlendirmeler objektif yapılır	Bitki Koruma	41	130.3	10.054**	3	0.02
	Tarla Bitkileri	75	122.7			
	Tarım Ekonomisi	44	126.6			
	Tarım Makineleri	73	97.9			
	Genel	233				

Önem düzeyi: ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Sınıflara göre ders içerik ve işlenişleri hakkındaki görüşler farklıdır. Birinci sınıf öğrencileri Türkiye Türkçesinin anlaşılabilirliği dışındaki konularda diğer öğrencilere göre daha olumludur. Sınıf yükseldikçe Türkçenin anlaşılabilirliği artarken, derslerin zorlaştığı ve ilgi çekiciliğinin azaldığı düşünülmektedir (Çizelge 12).

Öğrencilerin ders içerikleri ve işleniş ile ilgili 18 ifade gruplandırılmak üzere faktör analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucuna göre “ders içeriği ve olanakların yeterliliği” ve “derslerin işleniş şekli” olarak iki faktör grubu elde edilmiştir (Çizelge 13). Öğrencilerin derslerle ilgili ifadeleri gruplandırılarak, elde edilen faktör grupları diğer analizlerde kullanılmıştır.

Çizelge 12. Sınıflara göre ders içerikleri ve işleniş ile ilgili düşünceleri (Kruskal Wallis Testi)

Table 12. Comparison of thoughts on course content and delivery by grades (Kruskal-Wallis Test)

İçerik ve işleniş	Sınıf	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Derslere ayrılan zaman yeterlidir	Birinci	103	125.9	6.261**	2	0.04
	İkinci	63	102.1			
	Üçüncü	65	113.8			
	Genel	231				
Ders sürelerinin 80 dakika olması uygundur	Birinci	103	139.9	26.183***	2	0
	İkinci	65	88.5			
	Üçüncü	65	109.1			
	Genel	233				
Dersler iş yaşamına uygundur	Birinci	104	128.8	5.779*	2	0.06
	İkinci	66	104.6			
	Üçüncü	65	114.3			
	Genel	235				
Derslerde laboratuvar ve uygulama çalışmaları yeterlidir	Birinci	104	142.4	26.921***	2	0
	İkinci	66	104.1			
	Üçüncü	65	93.2			
	Genel	235				
Üniversitemizde laboratuvar olanakları yeterlidir	Birinci	104	140.9	23.52***	2	0
	İkinci	66	94.1			
	Üçüncü	65	105.7			
	Genel	235				
Derslerde kullanılan Türkçe anlaşılır	Birinci	104	97.1	27.295***	2	0
	İkinci	66	127.2			
	Üçüncü	65	142.2			
	Genel	235				
Dersler kolaydır	Birinci	104	128.5	12.707***	2	0
	İkinci	66	124.3			
	Üçüncü	64	92.7			
	Genel	234				
Dersler ilgi çekicidir	Birinci	103	129.6	10.912***	2	0
	İkinci	65	118.1			
	Üçüncü	65	95.9			
	Genel	233				

Önem düzeyi: *** $\alpha < 0,01$; ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Çizelge 13. Ders içeriği ve olanaklar ile işleniş hakkındaki düşüncelerin gruplanması, Faktör Analizi

Table 13. Grouping of thoughts on course content, facilities, and delivery through Factor Analysis

Faktör Adı	Soru ifadesi	Faktör Ağırlığı	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Ders içeriği ve olanakların yeterliliği	Derslerde laboratuvar ve uygulamalar yeterlidir	0.828	32.87	0.768
	Üniversitemizde laboratuvar olanakları yeterlidir	0.753		
	Derslerde uygulamalara yer verilmektedir	0.615		
	Ders materyalleri yeterlidir	0.540		
	Derslerin işleniş şekli tatmin edicidir	0.522		
	Dersler iş yaşamına uygundur	0.496		
	Ders içerikleri ülkemiz tarım sektörüne uyumludur	0.489		
Ders işleniş şekli	Dersler ilgi çekicidir	0.350	13.04	0.672
	Derslerde kullanılan Türkçe anlaşılır	0.730		
	Derslerde kullanılan teknik/akademik dil anlaşılır	0.702		
	Sınavlar ve değerlendirmeler objektif yapılır	0.696		
	Derslerin amaçları ve içerikleri net tanımlanmıştır	0.564		
Toplam			45.90	
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek Değerliliği		0.771	Ki Kare	733.301
Serbestlik Derecesi		66	P Değeri	0
		Bartlett Küresellik Testi		

Muallimler ve Becerileri ile İlgili Görüşler

Öğrencilerin muallimlerle ilgili düşünceleri genelde olumludur (Çizelge 14). Öğrencilere göre muallimlerin davranışları, örnek olmaları, dersleri işleyiş şekilleri, öğrencileriyle ilişkileri güçlüdür. Öğrenciler çift diploma programında eğitim veren Ege Üniversitesi muallimlerinin bilgi ve ders işleyişini yeterli, öğrenciye tavır ve davranışlarını da olumlu bulmaktadır. Faktör analizi sonucu oluşan faktör grubu genel fikir vermek üzere sınıflara göre karşılaştırılmıştır. Derslerin içeriği ve olanakların yeterliliği sınıflara göre farklıdır ve üst sınıflara geçildikçe yeterlilik düzeyi azalmaktadır (Çizelge 15).

Çizelge 14. Sınıflara göre derslerin içeriği ve olanakların yeterliliği (Kruskal Wallis Testi)

Table 14. Adequacy of course content and facilities by grades (Kruskal-Wallis Test)

	Sınıf	Sayı	Sıra Ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
Derslerin içeriği ve olanakların yeterliliği	Birinci	103	139.5	19.838***	2	0
	İkinci	66	103.3			
	Üçüncü	65	97.1			
	Toplam	234				

Önem düzeyi: *** $\alpha < 0,01$

Çizelge 15. Öğrencilerin muallimler ve becerileri ile ilgili düşünceleri

Table 15. Students' thoughts on instructors and their skills

Muallimler ve becerileri*	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Muallimler davranışlarıyla bize örnek olmaktadır	234	4.4	0.819
Muallimler dersleri anlaşılır şekilde anlatmaktadır	234	4.3	0.828
Muallimler modern teknoloji ve metotları kullanmaktadır	234	4.2	0.914
Muallimler derslerde öğrencilerin dikkatini çekerler	235	4.2	0.840
Muallimler öğrencilerin derslere katılımını teşvik eder	234	4.2	0.944
Muallimlerle iletişimiz güçlüdür	234	4.1	1.002
Muallimler/dersler yenilikçi fikirler/beceriler kazandırır	233	4.1	0.969
Muallim derslerde özgür tartışma ortamı yaratmaktadır	234	3.8	1.092

* Beşli Likert ölçeği: 1:hiç, 2: nadir, 3: kısmen, 4: genellikle, 5: daima

Öğrencilerin muallimlerle ilgili düşünceleri bölümlere göre farklıdır. Tarım Ekonomisi bölümünde muallimlerin öğrencilere örnek olma düzeyleri ve dersleri anlaşılır şekilde vermeleri diğer bölümlere göre daha yüksek çıkmıştır. Bitki Koruma bölümündeki öğrenciler kendilerine muallimlerin ve derslerin yenilikçi fikirler ve beceriler kazandırdığına daha fazla inanmaktadır (Çizelge 16).

Çizelge 16. Bölümlere göre muallimler ve becerileri ile ilgili düşünceler (Kruskal Wallis Testi)

Table 16. Comparison of thoughts on instructors and their skills by departments (Kruskal-Wallis Test)

Muallim becerileri	Bölüm	Sayı	Sıra Ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P değeri
Muallimler öğrencilerin derslere katılımını teşvik eder	Bitki Koruma	40	114.5	8.561**	3	0.03
	Tarla Bitkileri	77	106.9			
	Tarım Ekonomisi	44	141.1			
	Tarım Makineleri	73	116.1			
	Genel	234				
Muallimlerle öğrencilerin iletişimi güçlüdür	Bitki Koruma	40	124.9	8.9**	3	0.03
	Tarla Bitkileri	77	101.5			
	Tarım Ekonomisi	44	134.9			
	Tarım Makineleri	73	119.7			
	Genel	234				
Muallimler/ dersler yenilikçi fikirler/beceriler kazandırır	Bitki Koruma	40	138.9	7.903**	3	0.04
	Tarla Bitkileri	77	115.8			
	Tarım Ekonomisi	44	120.3			
	Tarım Makineleri	72	104.1			
	Genel	233				

Önem düzeyi: ** $\alpha < 0,05$

Sınıflara göre de muallim davranışları ve ders işleyişleri hakkındaki öğrenci görüşleri farklıdır. Muallimlerin davranışları ile örnek olmaları birinci sınıf; derslerin anlaşılır işlenmesi ise ikinci sınıf öğrencilerinde daha yüksek çıkmıştır (Çizelge 17). Öğrencilerin muallimlerle ilgili düşünceleri faktör analizi ile gruplandırıldığında ifadeler “muallim becerileri” adı altında tek faktör grubunda toplanmıştır (Çizelge 18).

Öğrencilerin ADAU'dan Memnuniyet Eğilimi

Öğrenciler ADAU'da çift diploma programından aldıkları eğitimden genelde memnun olduklarını, diğer üniversitelere göre ADAU'da daha iyi eğitim verildiğini beyan etmişlerdir. Bu nedenle de arkadaşlarına ADAU'yu önerebileceklerini söylemişlerdir (Çizelge 19). Bölümlere göre memnuniyet düzeyleri farklıdır. Bitki Koruma bölümü öğrencileri diğer bölümlere göre ADAU'dan daha memnundur. Bu öğrenciler diğer üniversitelere göre eğitimin daha iyi olduğuna inanmakta ve ADAU'yu arkadaşlarına daha fazla önermektedirler (Çizelge 20).

Çizelge 17. Sınıflara göre muallimler ve becerileri ile ilgili düşünceler (Kruskal Wallis Testi)

Table 17. Comparison of thoughts on instructors and their skills by grades (Kruskal-Wallis Test)

Muallim becerileri	Sınıf	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare değeri	Serbestlik Derecesi	P değeri
Muallimler davranışlarıyla öğrencilere örnek olmaktadır	Birinci	103	129.8	8.346**	2	0.02
	İkinci	66	103.7			
	Üçüncü	65	112.1			
	Genel	234				
Muallimler dersleri anlaşılır şekilde vermektedir	Birinci	104	113.9	8.443**	2	0.01
	İkinci	65	135.6			
	Üçüncü	65	105.1			
	Genel	234				

Önem düzeyi: ** $\alpha < 0,05$

Çizelge 18. Muallimlerin becerileri ile ilgili düşüncelerin gruplandırılması (Faktör Analizi)

Table 18. Grouping of thoughts on instructors' skills through Factor Analysis

Faktör Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlığı	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik	
Muallim becerileri	Muallimler dersleri anlaşılır şekilde vermektedir	0.795	53.975	0.853	
	Muallimler derslere katılımı teşvik ederler	0.766			
	Muallimler derslerde öğrencilerin dikkatini çekerler	0.754			
	Muallimlerle iletişimimiz güçlüdür	0.721			
	Dersler yenilikçi fikirler/beceriler kazandırır	0.721			
	Muallim derslerde özgür tartışma ortamı yaratır	0.716			
	Muallimler modern teknoloji ve metotları kullanır	0.662			
Toplam		53.975			
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek geçerliliği		0.881	Bartlett Küresellik Testi	Ki Kare	600.209
Sd		21		P Değeri	0

Çizelge 19. Öğrencilerin ADAU'dan memnuniyet eğilimleri

Table 19. Satisfaction trends among students at ADAU

ADAU'dan memnuniyet eğilimi	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
ADAU'daki eğitimden memnuniyet	234	4.3	0.954
Başka üniversitelere göre daha iyi eğitim aldığına inanç	235	4.2	0.966
Arkadaşlarına ADAU'yu önerme	234	4.2	1.006

* Beşli Likert ölçeği: 1:hiç, 2: nadir, 3: kısmen, 4: genellikle, 5: daima

Çizelge 20. Bölümlere göre ADAU'dan memnuniyet eğilimi (Kruskal Wallis Testi)

Table 20. Satisfaction trends at ADAU by departments (Kruskal-Wallis Test)

Memnuniyet	Bölüm	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
ADAU'daki eğitimden memnuniyet düzeyi	Bitki Koruma	41	131.6	6.517*	3	0.08
	Tarla Bitkileri	77	124.7			
	Tarım Ekonomisi	44	104.7			
	Tarım Makineleri	72	109.5			
	Genel	234				
Başka üniversitelere göre daha iyi eğitim aldığı inancı	Bitki Koruma	41	137.7	7.266*	3	0.06
	Tarla Bitkileri	77	106.2			
	Tarım Ekonomisi	44	123.8			
	Tarım Makineleri	73	115.7			
	Genel	235				
Arkadaşlarına ADAU'yu önerme eğilimi	Bitki Koruma	41	141.3	8.328**	3	0.04
	Tarla Bitkileri	76	110.6			
	Tarım Ekonomisi	44	107.1			
	Tarım Makineleri	73	117.4			
	Genel	234				

Önem düzeyi: ** $\alpha < 0,05$; * $\alpha < 0,1$

Sınıflara göre memnuniyet eğilimleri değişmektedir. Birinci sınıf öğrencileri ADAU'da eğitim almaktan daha memnundur, ADAU'yu arkadaşlarına daha çok önermektedirler. Üst sınıflara geçildikçe memnuniyetin azaldığı görülmüştür (Çizelge 21).

Öğrencilerin ADAU'da eğitim almaktan memnun olma düzeyleri düşük ve yüksek şeklinde iki gruba ayrılan bağımlı değişken; ADAU'yu tercih etme şekli (isteyerek ve istemeyerek), muallim becerileri ile ders içerik ve olanaklarının yeterliliği, ders işleniş şekli bağımsız değişkenler olarak alınmıştır. ADAU'yu isteyerek seçmiş olma, memnuniyet düzeyini en çok arttıran faktör olmuştur. Muallim becerileri, ders içerik ve olanakların yeterlilikleri ile ders işleniş şekilleri memnuniyeti yükselten diğer faktörlerdir (Çizelge 22).

Çizelge 21. Sınıflara göre ADAU'dan memnuniyet eğilimi (Kruskal Wallis Testi)**Table 21.** Satisfaction trends at ADAU by grades (Kruskal-Wallis Test)

Memnuniyet eğilimi	Sınıf	Sayı	Sıra ortalama	Ki Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	P Değeri
ADAU'daki eğitimden memnuniyet	Birinci	104	129.2	6.993**	2	0.03
	İkinci	66	106.9			
	Üçüncü	64	109.4			
	Genel	234				
Arkadaşlarına ADAU'yu önerme durumu	Birinci	104	130.1	10.594**	2	0.01
	İkinci	65	116.6			
	Üçüncü	65	98.4			
	Genel	234				

Önem düzeyi: ** $\alpha < 0,05$ **Çizelge 22.** ADAU'dan memnuniyet düzeyini etkileyen faktörler (Lojistik Regresyon Analizi)**Table 22.** Factors influencing the level of satisfaction at ADAU (Logistic Regression Analysis)

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Constant	1.533	0.172	79.299	1	0	4.634
Faktörler	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Constant	-7.686	1.621	22.484	1	0.000	0
ADAU'yu tercih etme şekli	1.574	0.424	13.767	1	0.000	4.824
Muallimlerin becerileri	0.152	0.052	8.61	1	0.003	1.164
Ders içerik ve olanak yeterliliği	0.126	0.053	5.67	1	0.017	1.135
Ders işleniş şekli	0.233	0.074	6.19	1	0.041	1.102
-2 Loglikelihood	Cox&Snell R Square		Nagelkerke R Square		Hosmerand Lemeshow Test	
160.186	0.215		0.353		10.547	
					8	0.229

Öğrencilerin ADAU'dan Beklentileri

Öğrenci beklentileri, yapılması gerekenlerin tanımlanmasında önemli bir rehber olduğu gibi öğrencilerin üniversite stratejilerinin tanımlanmasında ve işleyişinde aktif yer almaları anlamına da gelmektedir. Bu kültürü kazanan öğrencilerin meslek yaşamlarında ve kırsal kalkınma çalışmalarında da katılımcı felsefeleri benimsemeleri kolaylaşacaktır. Öğrencilerin yaklaşık %30'u herhangi bir beklenti belirtmemişlerdir. Bu gruptakilerin ADAU'daki eğitimden genelde memnun oldukları söylenebilir. Beklentilerini açıklayanlar ise; laboratuvar ve uygulama çalışmalarının artırılmasını, altyapı olanaklarının iyileştirilmesini, ders sürelerinin kısaltılmasını ve teneffüs sürelerinin uzatılmasını seçmeli ders sayılarının, staj olanaklarının, sosyal-kültürel ve sportif etkinlikler ile kişisel gelişim programlarının artırılmasını istemektedir. Hocalarla daha sağlıklı iletişim kurulması ve öğrenci fikirlerinin dikkate alınması öğrencilerin beklentilerindendir. Düşük düzeyde olsa da yemek kalitesinin iyileştirilmesi, uluslararası iş birliklerinin çeşitlenmesi konuları da öğrenci talepleri arasındadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çift diploma programı üniversiteler açısından mevcut olanakları ve karşılıklı etkileşimi güçlendirmek, yeni fırsatlar yaratmak, yeni öğrencilere ulaşmak, öğretim elemanı-öğrenci-bilgi ve program çeşitliliğini arttırmak, prestij sağlamak, eğitim olanak ve içerikleri için ek kullanımlar tesis etmek, üniversiteler arasında iş birliğini artırırken müfredatın uluslararasılaşmasını ve sürdürülebilirliğini geliştirmek, eğitim pazarında rekabet gücü gibi beceriler kazandırırken, öğretim elemanı ve öğrenciler için kültürlerarası deneyimi, öğrenme-öğretme süreçlerinde yeni fırsatlar sunmaktadır. Uluslararası odaklı yeni dersler açmak, istihdam beceri ve fırsatlarını geliştirmek, çevrimiçi kaynaklara 7/24 ulaşabilmek ve yabancı dil becerilerini geliştirmek

gibi katkılar sağlamaktadır (Şengül ve Serpil, 2018). Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi arasında imzalanan çift diploma programı ile anılan bu yararların büyük oranda sağlandığı görülmektedir. Çift diploma programından faydalanan ADAU öğrencilerinin programdan ve eğitim veren muallimlerden memnun oldukları ve bunun sonucu olarak da programı ve üniversitelerini başkalarına tavsiye edebilecekleri belirlenmiştir.

ADAU öğrencilerinin beklentileri laboratuvar ve uygulama derslerinin artırılması, derslik ve laboratuvar altyapısının iyileştirilmesi, ders sürelerinin (80 dakikanın) kısaltılması, teneffüs süresinin uzatılması, seçmeli derslerin artırılması, kişisel gelişimleri için sosyal ve kültürel etkinliklerin çeşitlendirilmesi şeklinde özetlenebilir. Çift diploma programındaki muallimlerle iletişimin daha kolay ve daha fazla olduğunu düşünmelerine rağmen, öğrenciler hocalarla daha güçlü iletişim kurmak istemektedirler. Üniversitede fikirlerinin dikkate alınması öğrencilerin diğer beklentileridir.

Çift diploma programından elde edilen sonuçlar, programın geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği yanında, ülkelerin bölgesel güç olmalarında önemli aktör olan üniversitelere rehberlik etmesi de beklenmektedir. Özellikle, geniş bir coğrafyaya yayılmış, ekonomik ve politik potansiyele sahip Türk Dünyası'nda eğitim iş birliklerinin güçlenmesindeki katkıları unutulmamalıdır.

Veri Kullanılabilirliği

Veriler kişisel verilerin korunması nedeniyle gizli tutulmaktadır.

Yazar Katkıları

Çalışmanın konsepti ve tasarımı: MB, GBÖ, LQ; örnek toplama: MB, GBÖ, LQ; verilerin analizi ve yorumlanması: MB, GBÖ, LQ; istatistiksel analiz: MB, GBÖ; görselleştirme: MB, GBÖ; makalenin yazımı: MB, GBÖ, LQ.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyan

Bu Araştırma için Ege Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 29/04/2024 tarih ve 2443 Sayılı belge numarasıyla, Azerbaycan Devlet Tarım Üniversitesi (ADAU) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 28.09.2023 tarih ve 4 Protokol numarasıyla onay alınmıştır.

Finansal Destek

Bu araştırma için herhangi bir dış finansman desteği alınmamıştır.

Makale Açıklaması

Bu makale Konu Editörü Dr. H. Ece SALALI tarafından düzenlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Boyacı, M., 2018. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde inovasyon süreci ve kültürü. Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 55 (4): 479-490. <https://doi.org/10.20289/zfdergi.422141>.
- Kabirova, A., 2023, Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'ye Ekonomik Katkısı. (Web sayfası: <https://udef.org.tr/dosyalar/arge/2023-3-29-uluslararasi-ogrenciler-ekonomik-katkilari.pdf>) (Erişim tarihi: 8 Ocak 2024).
- OECD, 2023. International student mobility. (Web sayfası: <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm>) (Erişim tarihi: 9 Ocak, 2024).

- Statista, 2022. Top host destination of international students worldwide (Web page: <https://www.statista.com/statistics/297132/top-host-destination-of-international-students-worldwide/>) (Date accessed: January 8, 2024).
- Şengül, M.& H. Serpil, 2018. Türkiye’de ve dünyada ortak ve çift diploma programları: güncel durum ve öneriler. Yükseköğretim Dergisi, 1-13. <https://doi.org/10.2399/yod.18.010>.
- YÖK, 2017. Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022. (Web sayfası: [https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018 2022.pdf](https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf)) (Erişim tarihi: 9 Ocak 2024).